

Відгук

27.09.2023

Тамара Степанівна

Голові ради

ДФ 26.133.037

з.п.н., професор

Оксана Павлівна

Голові разової спеціалізованої вченої ради

ДФ,26.133.037

у Київському університеті імені Бориса Грінченка
доктору психологічних наук, професору,

завідувачу кафедри психології особистості та
соціальних практик

Факультету психології, соціальної роботи та
спеціальної освіти

Сергеєнковій Оксані Павлівні

ВІДГУК

офіційного опонента

Клочко Алли Олексіївни

доктора психологічних наук, доцента, в.о. завідувача кафедри психології та
здоров'я людини Соціально-гуманітарного факультету Білоцерківського
національного аграрного університету

про дисертацію

Пристай Ольги Володимирівни

**«Психологічні умови формування управлінської компетентності
керівників закладів загальної середньої освіти»,**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

за спеціальністю 053 Психологія

1. Актуальність дисертаційного дослідження.

У процесі сучасних соціально-економічних змін в українському суспільстві є актуальною проблема управління закладами загальної середньої освіти в умовах реформування, що потребує нових підходів до реалізації управлінських функцій керівників. Діяльність керівника вимагає нормативно регламентованих, творчих, нестандартних, організаційних дій, що сприяють розвитку особистості самого керівника, його мотиваційної сфери та ціннісних орієнтацій.

У розвідках науковців досліджувалися окремі аспекти проблеми компетентності в питаннях управління освітою, управлінську компетентність керівника закладу освіти у сукупності структурних складових, які складаються з професійно важливих якостей та властивостей

індивідуальності керівника, а от психологічні дослідження управлінської компетентності керівника закладу загальної середньої освіти на основних рівнях: макрорівні – відповідність між потребою суспільства в ефективному управлінні та визначеність умов формування управлінської компетентності керівників закладів загальної середньої освіти; мезорівні – особистісна потреба в постійному розвитку й вдосконаленні управлінської компетентності в умовах освіти (формальної, неформальної); мікрорівні – особистісна готовність керівника закладу загальної середньої освіти до викликів у освітньому середовищі, раніше не виступали предметом спеціального аналізу. Тому формування управлінської компетентності керівників закладів загальної середньої освіти є наразі важливою та соціально значущою проблемою. Відсутність в сучасній психології системних досліджень психологічних умов формування управлінської компетентності керівників закладів загальної середньої освіти зумовили актуальність теми дисертаційного дослідження.

2. Наукова новизна результатів дисертації (теоретичних та/або експериментальних).

Узагальнення наукових положень, які виносяться на захист дозволяє визначити нові, отримані дисертантом результати, що полягають у обґрунтуванні та емпіричному дослідженні психологічних умов формування управлінської компетентності керівників закладів загальної середньої освіти.

Безперечною новизною роботи є, вперше проведено системне дослідження та визначено поняття управлінської компетентності керівників закладів загальної середньої освіти як особистісного феномену, що має відповідну структуру ключових компетенцій (мотивація і орієнтація на розвиток, емоційний інтелект, організаційна спроможність, співробітництво, спроможність до створення безпечного середовища), формується у певних умовах (мотивація до опанування необхідних знань, умінь та навичок, наявність та реалізація індивідуальної траєкторії особистісного розвитку,

цілеспрямований психолого-педагогічний супровід), включає психологічну, теоретичну і практичну готовності керівника до управлінської діяльності в закладі освіти. Автором розроблено структурно-процесуальну модель формування управлінської компетентності, в якій виділено етапи формування (формувального впливу у межах психолого-педагогічного супроводу, особистісних перетворень керівників ЗЗСО, моніторингу результатів формування управлінської компетентності керівників ЗЗСО).

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

Результати дослідження Ольги Пристай є важливим внеском у розвиток проблеми формування управлінської компетентності керівників ЗЗСО; багаторівневу структуру умов та соціальну детермінованість розвитку управлінської компетентності; залежність вибору лідерських стратегій в кризових умовах від управлінської компетентності менеджерів освіти. Результати дисертаційної роботи Пристай О.В. мають важливе практичне значення, що полягає у розробці та апробації Програми психолого-педагогічного супроводу формування управлінської компетентності керівників закладів загальної середньої освіти, що може бути застосована у закладах вищої освіти при підготовці фахівців соціономічного типу, для вдосконалення програмно-методичного забезпечення професійної підготовки слухачів центрів післядипломної освіти, у побудові системи навчання дорослих, системи підвищення кваліфікації та для ефективної реалізації освітніх реформ.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки та практичні рекомендації, викладені у дисертаційній роботі Пристай О.В., мають достатнє теоретичне, методологічне та емпіричне обґрунтування. Методологія дослідження, виходячи з поставленої мети і відповідно сформульованих завдань ґрунтується на загальнонаукових та спеціально-наукових методах із використанням системного підходу.

Викладені в дисертаційній роботі положення є підґрунтям для подальших наукових досліджень, розвитку теоретичних узагальнень та вдосконаленні програми психолого-педагогічного супроводу формування управлінської компетентності керівників ЗЗСО з використанням кращих європейських практик.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Теоретичні положення, методичні розробки та практичні результати дисертаційного дослідження дають підстави зробити висновок, що дисертаційна робота містить наукові положення, які є новими та характеризується практичною спрямованістю.

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.

Основні результати дисертаційного дослідження, висновки та рекомендації автора викладено у 13 наукових працях, зокрема: 9 одноосібних статей, 3 статті (з них 1 у співавторстві) у виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 10 публікацій (з них 3 у співавторстві), у яких додатково висвітлено результати дисертації.

Результати наукового дослідження, які виносяться на захист, отримані автором особисто, вони повною мірою відображені в опублікованих працях.

З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використані лише ті положення, ідеї і висновки, які є результатом особистих досліджень здобувача. За кількістю публікацій, рівнем наукових видань, в яких вони були представлені, повнотою викладення положень дисертаційного дослідження відповідні вимоги витримані.

7. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.

Дисертація складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації

становить 234 сторінки. Основний зміст дисертації викладено на 166 сторінках, список використаних джерел містить 221 найменування.

У першому розділі дисертаційної роботи Пристай О.В. проаналізовано наукові підходи до визначення поняття управлінської компетентності керівника закладу загальної середньої освіти в контексті вікової та педагогічної психології, розкрито провідні тенденції наукових розвідок цього питання в аспекті філософії, педагогіки та психології, виокремлено умови формування управлінської компетентності, представлено інтегрований професійно-особистісний профіль управлінської компетентності керівника закладу загальної середньої освіти та структурно-процесуальну модель формування управлінської компетентності.

У другому розділі представлено організаційно-методичне забезпечення емпіричного дослідження умов формування управлінської компетентності керівників навчальних закладів, результати кількісного та якісного аналізу психологічної діагностики із використанням методів математичної статистики та визначено особливості її прояву у кризових умовах через використання керівниками ЗЗСО лідерських стратегій.

У третьому розділі дисертаційної роботи Пристай О.В. описано сучасні технології формування управлінської компетентності, розглянуто та проаналізовано Програму розвитку управлінської компетентності керівників закладів загальної середньої освіти та динаміку результатів психологічної діагностики змісту управлінської компетентності.

За своїм обсягом, структурою, повнотою викладення та оформленням дисертаційна робота відповідає встановленим вимогам. Структура і зміст дисертаційної роботи логічно й послідовно пов'язані між собою.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Аналіз тексту дисертації дає підстави стверджувати, що Пристай О.В. дотрималася вимог академічної доброчесності.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Відзначаючи змістовність та наукову цінність проведеного дослідження, обґрунтованість основних положень, висновків і рекомендацій, доцільно, разом із тим, звернути увагу на окремі дискусійні положення:

1. У підрозділі 1.1. «Феномен управлінської компетентності як складової професійного розвитку керівників закладів освіти» авторка детально аналізує феномен управлінської компетентності керівників у сфері освіти, акцентуючи увагу на суттєвих ознаках управлінської компетентності керівника в сучасних умовах. Однак, на нашу думку, було б важливим, більш детально проаналізувати роль управлінської компетентності в забезпеченні ефективності закладів загальної середньої освіти, виділити, можливо, ті специфічні функції, які виконують такі компетентності в процесі управління.

2. Результати дослідження О.В.Пристай представляють теоретичну і практичну значимість для формування управлінської компетентності не тільки у керівників закладів загальної середньої освіти, а й у керівників інших типів закладів освіти, тому варто було б зробити узагальнені висновки і рекомендації з метою розширення області застосування основних розробок дослідження.

3. Бажаним було б провести більш ширше обговорення отриманих даних з результатами інших досліджень, які виконані з проблеми формування управлінської компетентності керівників навчальних закладів.

10. Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей.

Зважаючи на актуальність вирішених у процесі дослідження завдань та отриманих вагомих наукових результатів, доцільно стверджувати, що дисертаційна робота Пристай Ольги Володимирівни є ґрунтовним науковим дослідженням, виконаним на високому рівні. Актуальність обраної автором

теми дослідження, обґрунтованість наукових положень та висновків і запропонованих рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність, достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях свідчать про наукову самостійність автора, високий рівень підготовленості дослідження.

Одержані автором результати забезпечують розв'язання актуального наукового завдання в галузі знань «Соціальні та поведінкові науки», яке полягає у дослідженні психологічних умов формування управлінської компетентності керівників закладів загальної середньої освіти.

Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Наукові положення, висновки та рекомендації повністю обґрунтовані, аргументовані, містять наукову новизну та пройшли необхідну апробацію на науково-практичних конференціях. У публікаціях автора знайшли відображення всі положення дисертації. Опубліковані Пристай О.В. наукові праці відображають основні положення проведеного дисертаційного дослідження.

11. Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам.

Зважаючи на актуальність теоретично обґрунтованих принципових наукових положень, вирішених в дисертаційній роботі завдань, отриманих наукових висновків, використаних сучасних методів наукових досліджень маємо всі підстави стверджувати, що дисертаційна робота Пристай Ольги Володимирівни відповідає вимогам п.6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження наукового ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами) та Наказу Міністерства освіти і науки України №40 від 12 січня 2017 р. (зі змінами) «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України

03.02.2017 р. №115/30023, а автор дисертації заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 053 «Психологія».

Офіційний опонент:

докторка психологічних наук,
доцент, в.о.завідувача кафедри психології
та здоров'я людини Соціально-гуманітарного
факультету Білоцерківського національного
аграрного університету

Алла КЛОЧКО

ПІДПИС ЗАТВЕРДЖУЮ
Начальник ВДКЗ БНАУ

Алла Клочко

